

ROLUL PARTICULARITĂȚILOR INDIVIDUALE AL TÂNĂRULUI SPECIALIST ÎN FORMAREA REPREZENTĂRILOR VIITORULUI PROFESIONIST

Inga BACIU, *asistent universitar,*
Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The specialized studies support the concept of representation of the professional activity is inextricably linked to personality. It includes two aspects: First issue of the image "I" personally, and secondly, the aspect related to the work and professionalization personality. Also, research has shown the importance of capacity representation of the future. Namely these representations is a goal that seems required "for granted". Thus representing professional future can act as a magnetic force which orders the actions, provides energy and courage to take initiatives, provide solutions and drive for success. In the future these projections operate as sets of needs guiding and select individual personality actions towards professional activity.*

Keywords: *occupation, individual features, representations, professional future, young specialist.*

1. Introducere

Reprezentările viitorului profesionist au o incontestabilă existență reală, au o consistență proprie, ca produse ale acțiunii și comunicării umane. Constituie o parte imposibil de neglijat a universului individual al fiecăruia dintre noi, așa cum a remarcat Mauss (1950).

Reprezentările viitorului profesionist există sub forma de idei, de concepte, de categorii sau de motive, pentru a realiza o practică/activitate profesională, sub forma unor sentimente și a unor expresii ale emoțiilor fixate de personalitate.

Reprezentările activității profesionale se includ în noțiunea de concepția „Eului” și se caracterizează prin conținutul său. Astfel, concepția „Eului” profesional, psihologii îl cercetează ca o formă specifică a concepției „Eului”, inclus în traiectoria de dezvoltare a personalității ca profesionist.

În opinia cercetătoarei A. L. Lasăghina [4, p.112], structura concepției “Eului” profesional este constituită din trei nivele bazate pe sistemul de conținut al activității, emoție și reflexie. Astfel:

- la nivelul înalt (creativ) presupune autodezvoltarea, autoperfecționarea, autorealizarea personalității în procesul de activitate profesională;
- la nivelul mediu (analitic) predomină dezvoltarea stihiiică, autoperfecționarea de la caz la caz;
- la nivelul jos (rigid) se manifestă un interes scăzut față de propria lume interioară, lipsa activismului în direcția cunoașterii sinelui.

În structura concepției „Eului” profesional al personalității, A. A. Rean (1999) include autoaprecierea profesională care reglează comportamentul și activitatea persoanei, definind adaptarea și acceptarea socială [5, p. 125].

Reprezentările viitorului profesionist includ componentele emoționale și cognitive [6, p. 41]. Pentru valabilitatea alegerii profesionale trebuie neapărat să existe concordanța dintre cerințele profesiei și posibilitățile persoanei. În caz contrar, în autoconștiința personalității se acumulează experiența de viață negativă, fuga de probleme, ignorarea lor etc.

Referindu-ne la factorii care influențează formarea reprezentărilor viitorului profesional/ profesionist, putem menționa:

- determinarea de către personalitate a predispușerilor către o anumită activitate;
- influența mediului social și profesional;
- activitatea specifică orientată spre dezvoltarea autoconștiinței profesionale.

Reprezentările profesionale includ în sine reprezentarea nemijlocite și a atitudinii față de aceasta. Conținutul acestei noțiuni se referă la cunoștințele subiectului care reflectă aspectele social-economice (semnificația generală a profesiei, perspectiva creșterii profesionale și sociale), tehnice (durata zilei de muncă, condițiile de muncă, caracterul încordării psihice la serviciu), pedagogice (tipul instituției de învățământ, durata studiilor), social-psihologice (sistemul de cerințe și specializări, calitățile morale și organizatorice) ale profesiei. Astfel, după cum se menționează în literatura de specialitate, „se poate considera că persoana și-a găsit loc potrivit, atunci când are formate reprezentările cu privire la viitorul profesional/ profesionist (unde va activa, în calitate de ce, cerințele înaintate față de el)” [7, p. 43].

De menționat că interesul manifestat față de problematica reprezentărilor viitorului profesional/ profesionist la tinerii specialiști a contribuit la investigarea experimentală a subiectului dat în cadrul unei teze de licență coordonate de autor, iar rezultatele studiului urmează a fi prezentate mai jos.

2. Metodologia cercetării

Cercetarea noastră are ca scop principal determinarea rolului pe care îl au particularitățile individuale ale tânărului specialist asupra reprezentării viitorului profesionist. Eșantionul experimental al cercetării a fost constituit din 60 persoane (36 fete, 24 băieți; 30 studenți la psihologie și 30 studenți la matematică și informatică), anul absolvent la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Ca instrumente de cercetare au fost utilizate:

- *Ancheta “Experiența personală în formarea profesională a tânărului specialist”* – proiectată corespunzător informațiilor urmărite în cadrul cercetării;
- *Metodica de diagnosticare a motivației succesului după A. Mehrabian*, orientată spre diagnosticarea a două motive general stabile: motivul orientat spre obținerea succesului și motivul orientat spre evitarea insuccesului. În același timp, se apreciază care dintre aceste două motive este dominant la persoana investigată. Metodica presupune un chestionar care are două forme: varianta pentru chestionarii de sex masculin (32 întrebări) și pentru cei de sex feminin (30 întrebări). Chestionarul propus conține un șir de afirmații ce vizează anumite aspecte ale caracterului, de asemenea opiniile și sentimentele cu referire la anumite situații de viață. Subiecții investigați trebuie să-și exprime acordul sau dezacordul pentru fiecare afirmație. Pentru

fiecare răspuns, respondentul obține un anumit punctaj care ulterior se sumează și se aranjează conform numărului de puncte acumulat. Ulterior, persoanele investigate sunt repartizate în două categorii: respondenții care se află în partea superioară a listei sunt caracterizați cu motivație orientată către tendința spre succes, iar respondenții din partea inferioară a listei sunt caracterizați cu motivație orientată spre evitarea insuccesului. De asemenea, poate fi utilizată și sumarea punctelor obținute conform următoarelor scale: 165-210 puncte – domină motivația orientată către tendința spre succes; 76-164 puncte – domină motivația orientată spre evitarea insuccesului; 20-75 puncte – nu există o concluzie certă cu privire la dominarea motivației orientată spre evitarea insuccesului și a motivației orientată către tendința spre succes.

- *Metodica „Stabilirea gradului de pregătire în asumarea responsabilității”- „Cadoul”* reprezintă o metodă proiectivă care investighează pregătirea subiectului către asumarea responsabilității. În cadrul acestei metodici subiecții investigați au sarcina de a modela imaginar următoarea situație: „Imaginați-vă că un coleg/ă de grupă academică a decis să se căsătorească, iar grupa a colectat banii și i-a înmănat unui prieten de-a Dvs. pentru ca acesta să procure cadoul de nuntă. Dar prietenul Dvs. s-a îmbolnăvit și vă roagă să îndepliniți sarcina sa. Ținând cont că aveți timp liber la dispoziție, iar procurarea cadoului nu reprezintă o dificultate, Dvs. acceptați! Ce întrebări cu referire la cadou ați dori să-i adresați prietenului Dvs.?”

3. Rezultate obținute

În conformitate cu metodologia stabilită inițial, rezultatele obținute în cadrul *anchetei “Experiența personală în formarea profesională a tânărului specialist”* au scos în evidență mai multe aspecte:

- La întrebarea „Imaginați-vă că aveți 17-18 ani și trebuie să luați o decizie unde să vă realizați studiile...”, respondenții au oferit următoarele răspunsuri, care sunt reflectate în tabelul 1, prezentat mai jos.

Tab. 1. Răspunsurile subiecților investigați la întrebarea „Imaginați-vă că aveți 17-18 ani și trebuie să luați o decizie unde să vă realizați studiile...”

Numărul afirmației de răspuns	1- aș alege aceeași facultate și specialitate	2 - aș alege aceeași facultate, dar altă specialitate	3 - aș alege altă facultate și specialitate	4 - îmi este dificil să răspund
Specialitatea Psihologie	21	4	5	0
Matematică și informatică	16	6	4	4

Investigarea reprezentărilor profesionale la etapa actuală a respondenților a fost posibilă prin intermediul întrebării din anchetă „*Pentru mine primordial este...*”, în care subiecților investigați li s-a propus să aranjeze în funcție de prioritate următoarele fraze:

1. Serviciu stabil;
2. Familia;
3. Studii suplimentare în domeniu;
4. Schimbarea domiciliului pentru obținerea unui post bun de muncă;
5. Obținerea calificării în alt domeniu;
6. Stagiul profesional;
7. Alte variante _____.

Figura 1, prezentată în continuare scoate în evidență rezultatele obținute de studenții de la specialitatea psihologie.

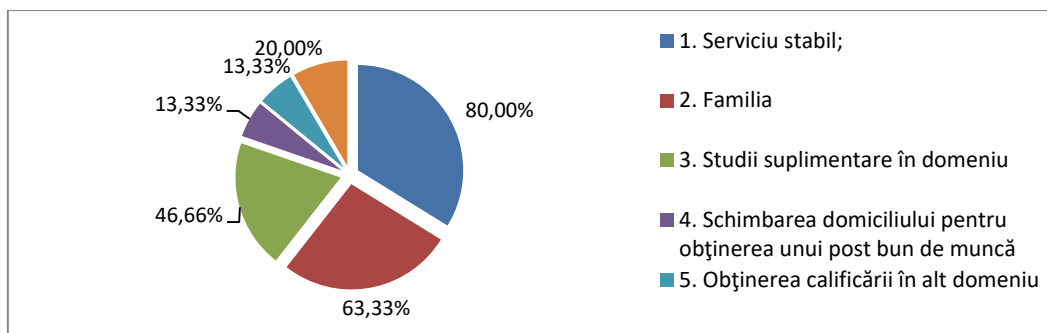

Fig. 1. Rezultatele obținute de respondenți (specialitatea psihologie) la întrebarea „Pentru mine primordial este...”

Astfel, în funcție de importanța afirmațiilor, răspunsurile studenților de la specialitatea psihologie au fost:

- Cel mai frecvent a fost selectată afirmația „Serviciu stabil” (80%), „Dorința de a-și forma o familie” (63,33%), „Studii suplimentare în domeniu” (46,66%). Pe ultimul loc în topul priorităților se află opțiunea „Alte variante” (6,66%). La acest aspect au fost menționate următoarele variante: dorința de a se ocupa cu hobby-ul său personal, menținerea relațiilor cu colegii de grupă, deschiderea unui cabinet psihologic, autorealizarea artistică.

Analizând Figura 2, prezentată mai jos, putem vedea răspunsurile oferite de studenții de la specialitatea matematică și informatică.

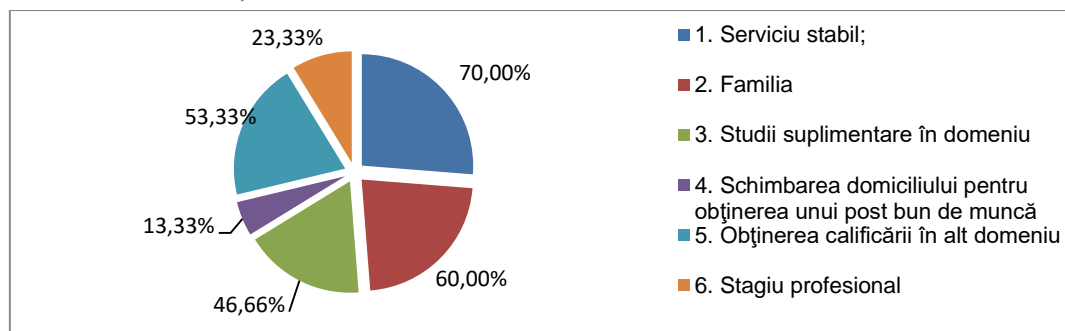

Fig. 2. Rezultatele obținute de respondenții (specialitatea matematică și informatică) la întrebarea „Pentru mine primordial este...”

După cum putem vedea, de asemenea, cel mai frecvent a fost selectată afirmația „Serviciu stabil” (70,0%), „Tendința de a obține calificarea în alt domeniu” (53,33%), „Dorința de a-și forma o familie” (60,0%), „Studii suplimentare în domeniu” (46,66%). Pe ultimul loc în topul priorităților, de asemenea, se află opțiunea „Alte variante”. La acest aspect au fost menționate următoarele variante: obținerea unei independențe financiare, procurarea unui imobil/automobil, deschiderea unor firme private.

Prezintă interes și răspunsurile oferite la întrebarea „În opinia Dvs., pentru ca un absolvent să debuteze cu succes în activitatea sa profesională, are nevoie de ...?”. În tabelul 2, sunt prezentate rezultatele obținute la această întrebare.

Tab. 2. Răspunsurile obținute la întrebarea: „În opinia Dvs., pentru ca un absolvent să debuteze cu succes în activitatea sa profesională, are nevoie de ...?”.

Numărul afirmației	1. Legături, prieteni, relații de rudenie	2. Experiență de muncă	3. Note mari în diploma de studii	4. Încredere în sine	5. No-roc	6. Alte variante
Specialitatea						
Psihologie	19	11	2	20	6	2
Matematică și informatică	18	19	3	10	4	3

Pentru o reflectare mai clară a rezultatelor în figurile 3, 4 sunt reprezentate în procente rezultatele obținute la întrebarea „În opinia Dvs., pentru ca un absolvent să debuteze cu succes în activitatea sa profesională, are nevoie de ...?”.

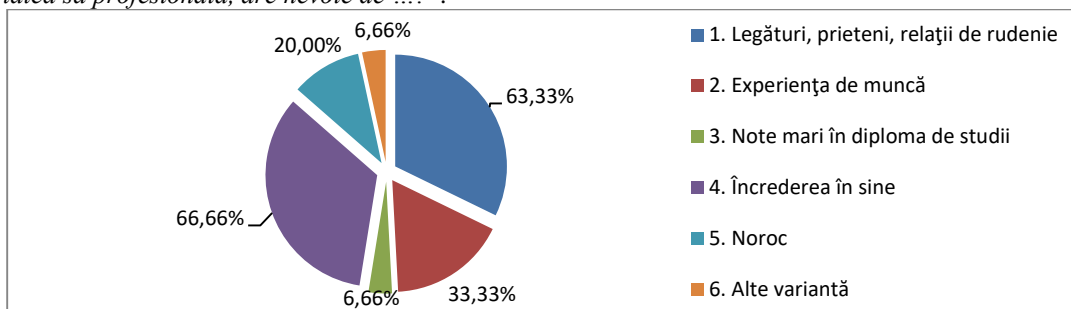

Fig. 3. Rezultatele reflectate în procente obținute de studenții (specialitatea psihologie) la întrebarea: „În opinia Dvs., pentru ca un absolvent să debuteze cu succes în activitatea sa profesională, are nevoie de ...?”.

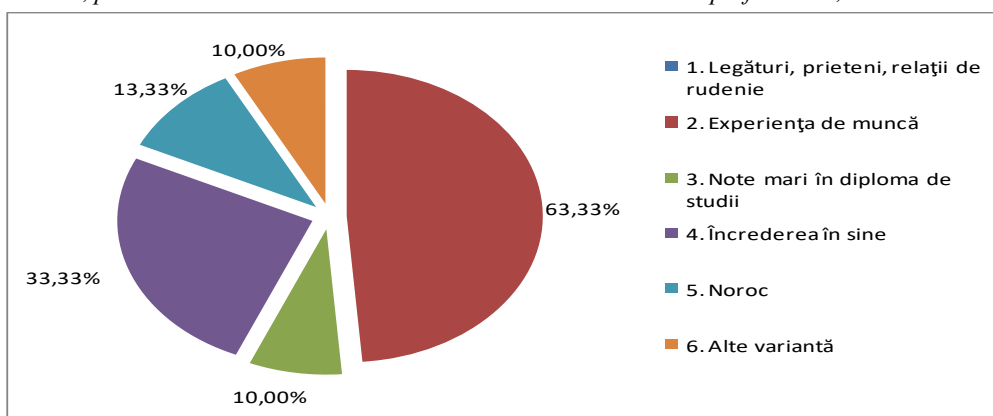

Fig. 4. Rezultatele reflectate în procente obținute de studenții (specialitatea matematică și informatică) la întrebarea: „În opinia Dvs., pentru ca un absolvent să debuteze cu succes în activitatea sa profesională, are nevoie de ...?”.

Astfel, analizând figurile 3 și 4, putem observa că studenții de la specialitatea psihologie consideră: pentru ca un absolvent să debuteze cu succes în activitatea sa profesională, are nevoie, în mod primordial, de încredere în sine (66,66%), comparativ cu studenții de la specialitatea matematică și informatică care dau prioritate experienței de muncă (63,33%). De asemenea, pe locul doi, practic cu scor egal, se găsește și aspectul ce implică legăturile, prietenii, relațiile de rudenie (specialitatea psihologie – 63,33%; matematică și informatică – 60%). Pe locul trei, în cazul studenților de la specialitatea „Psihologie”, se plasează experiența de muncă (36,66%), iar pentru cei de la specialitatea „Matematică și informatică” - încrederea în sine (33,33%). În categoria „alte variante” au fost menționate: baza teoretică, dorința de a obține experiență profesională (specialitatea psihologie); absența condițiilor rigide de lucru, practica obținută anterior, nivel înalt de cunoștințe, gândirea critică (specialitatea matematică și informatică).

Studierea reprezentărilor cu privire la viitorul profesional a fost posibilă prin răspunsurile oferite la întrebarea „Continuăți fraza: Eu cred că peste doi ani...”. Marea majoritate din subiecții investigați au afirmat: „voi obține succes în activitatea profesională”(56,66%), „voi avea un post bun de muncă”(53,33%), „voi avea un serviciu bine plătit” (46,66%). În același timp, menționăm că din cadrul ambelor facultăți au existat respondenți care au menționat că nu-și pot imagina ce se va întâmpla peste doi ani (6,66%).

La întrebarea „Cum considerați care vor fi dificultățile întâlnite de Dvs. la angajare?”, studenți de la specialitatea psihologie și cei de la specialitatea matematică și informatică au menționat, în primul rând, lipsa experienței de muncă, în al doilea rând, lipsa unor relații necesare, iar în al treilea rând, dificultăți legate de lipsa cunoștințelor teoretice profunde.

Ulterior a fost aplicată *Metodica de diagnosticare a motivației succesului după A. Mehrabian*. Datele obținute sunt reflectate în tabelul 3.

Tab. 3. *Rezultatele obținute la aplicarea Metodicii de diagnosticare a motivației succesului după A. Mehrabian*

Motivație orientată către evitarea insuccesului		Motivație orientată către tendința spre succes	
specialitatea psihologie	specialitatea matematică și informatică	specialitatea psihologie	specialitatea matematică și informatică
4	9	26	23

Pentru o reflectare mai clară a rezultatelor se propune figura 5 care prezintă rezultatele obținute exprimate în procente:

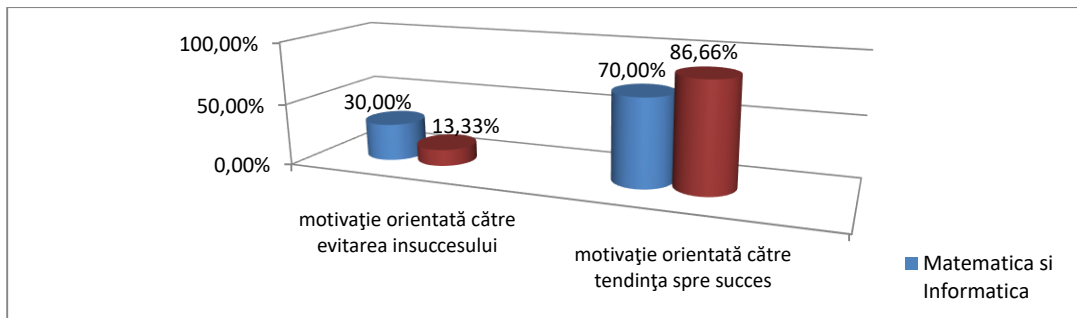

Fig. 5. Datele reflectate în procente obținute în cadrul Metodicii de diagnosticare a motivației succesului după A. Mehrabian

Astfel, după cum putem observa din figura prezentată mai sus, studenții de la specialitatea matematică și informatică au obținut un scor mai mic comparativ cu studenții de la specialitatea psihologie în ceea ce privește motivația orientată spre succes.

Se consideră că persoana care are o motivație orientată către tendința spre succes caută situațiile în care se poate obține reușita, sunt încrezute în mersul pozitiv al lucrurilor, sunt pregătite de a-și asuma responsabilitate, sunt hotărâte în situațiile nedeterminate, manifestă stoicism în atingerea scopurilor propuse, primesc satisfacție de la rezolvarea sarcinilor interesante, nu se pierd cu firea în situațiile de concurență, manifestă perseverență în confruntarea cu diverse probleme. Persoanele care au motivația orientată către evitarea insuccesului sunt caracterizate prin următorul model comportamental: persoana, fiind motivată din start asupra insuccesului, manifestă neîncredere în sine, în posibilitatea de a obține reușită și trăiește frica de a fi criticat. În situația în care se confruntă cu probleme se declanșează spectrul larg de trăiri negative. Pentru acești subiecți devine primordial nu obținerea succesului, dar evitarea insuccesului în sine.

Aplicarea Metodicii „Stabilirea gradului de pregătire în asumarea responsabilității”, „Cadoul” fiind o tehnică proiectivă, a oferit posibilitatea de a scoate în evidență gradul de pregătire a subiectului către asumarea responsabilității.

În cadrul figurilor 6 și 7 sunt prezentate rezultatele obținute în urma aplicării metodicii.

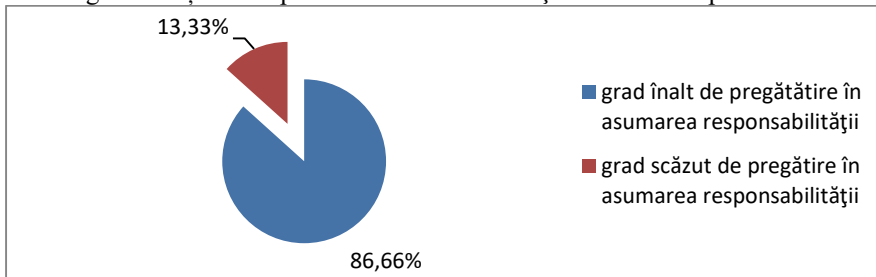

Fig. 6. Rezultatele obținute de către studenții de la specialitatea psihologie la aplicarea metodicii „Stabilirea gradului de pregătire în asumarea responsabilității”- „Cadoul”

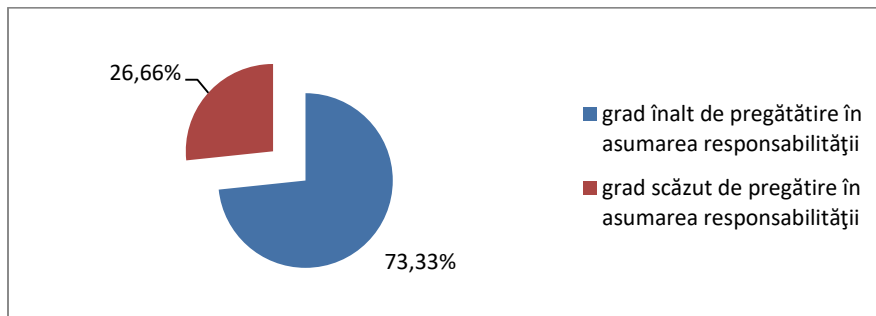

Fig. 7. Rezultatele obținute de către studenții de la specialitatea matematică și informatică la aplicarea metodicii „Stabilirea gradului de pregătire în asumarea responsabilității”- „Cadoul”

Analiza comparată a acestor două figuri pune în evidență faptul că studenții de la specialitatea „Psihologie” prezintă un grad mai înalt de pregătire în asumarea responsabilității (86,66%) comparativ cu studenții de la specialitatea matematică și informatică (73,33%).

În continuare sunt prezentate tipurile de răspunsuri oferite de studenții ambelor facultăți. Astfel, în categoria studenților cu grad înalt de pregătire în asumarea responsabilității am inclus studenții care au oferit următoarele tipuri de răspunsuri: „Nu voi adresa nici o întrebare prietenului”, „voi face totul singur”, „voi alege singur cadoul”, „voi alege cadoul în funcție de preferințele mele”, „aș propune varianta mea de cadou”.

În categoria studenților cu grad scăzut de pregătire în asumarea responsabilității am inclus studenții care au răspuns: „De unde ar fi mai bine să procur cadoul?”, „Ce fel de cadou?”, „De unde să cumpăr cadoul?”, „Cât de urgent trebuie să fac aceasta?”, „Ce anume trebuie să cumpăr?”, „Indică suma exactă pentru cadou!”, „Ce să fac dacă ceea ce trebuie să cumpăr nu mai este în vânzare?”, „Pot să cumpăr altceva?”.

În continuare sunt prezentate rezultatele obținute în cadrul analizei statistice a corelației datelor obținute în cadrul metodicilor aplicate. Pentru prelucrarea rezultatelor s-a utilizat coeficientul de corelație Spearman.

Între asemenea particularități ale personalității, precum orientarea motivațională și locus control, s-a constatat că există o corelație de rang înalt. În grupa de studenți de la specialitatea psihologie, aceasta este de: $p = 0,416$, unde $\text{sig.} < 0,05$, iar în grupa de studenți de la specialitatea matematică și informatică: $p = 0,387$, unde $\text{sig.} < 0,05$. Astfel, cu cât este mai mare motivația spre succes cu atât este mai exprimat locus controlul. Aceste date sunt reflectate în tabelele 4 și 5:

Tab. 4. Datele corelaționale obținute de studenții de la specialitatea psihologie

			Locus control
Spearman's rho	Motivația succesului după A. Mehrabian	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	0,416* ,027 30

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tab. 5. Datele corelaționale obținute de studenții de la specialitatea Matematică și Informatică

			Locus control
Spearman's rho	Motivația succesului după A. Mehrabian	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	0,387* ,034 30

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

De asemenea, s-a stabilit că există o corelație statistică pozitivă între orientarea motivațională și gradul de pregătire în asumarea responsabilității. Analizând tabelele 6 și 7 putem vedea că, cu cât este mai mare orientarea motivațională, cu atât este mai înalt gradul de pregătire în asumarea responsabilității (în grupa de studenți de la specialitatea psihologie, aceasta este de: $p = 0,433$, unde $\text{sig.} < 0,05$, iar în grupa de studenți de la specialitatea matematică și informatică: $p = 0,329$, unde $\text{sig.} < 0,05$.)

Tab. 6. Datele corelaționale obținute de studenții de la specialitatea psihologie

			Pregătirea în asumarea responsabilității
Spearman's rho	Motivația succesului după A. Mehrabian	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	0,433* ,024 30

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tab. 7. Datele corelaționale obținute de studenții de la specialitatea matematică și informatică

			Pregătirea în asumarea responsabilității
Spearman's rho	Motivația succesului după A. Mehrabian	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	0,329* ,045 30

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

De asemenea, mai există o corelație statistică semnificativă între locus controlul și pregătirea de a-și asuma responsabilitatea. În tabelele 8 și 9 prezentate mai jos se poate vedea că, cu cât este mai mare locus controlul, cu atât este mai înalt gradul de pregătire în asumarea responsabilității.

Tab. 8. *Datele corelaționale obținute de studenții de la specialitatea Psihologie*

			Pregătirea în asumarea responsabilității
Spearman's rho	Locus control	Correlation Coefficient	0,430*
		Sig. (2-tailed)	,022
		N	30

* *Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).*

Tab. 9. *Datele corelaționale obținute de studenții de la specialitatea Matematică și Informatică*

			Pregătirea în asumarea responsabilității
Spearman's rho	Locus control	Correlation Coefficient	0,353*
		Sig. (2-tailed)	,038
		N	30

* *Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).*

Analiza corelațională a datelor obținute în urma aplicării metodicilor de investigație ne-a permis să constatăm că reprezentarea viitorului profesioist a tânărului specialist este influențată, pe de o parte, de factori cum ar fi orientarea motivațională, locus controlul, asumarea responsabilității, pe altă parte, de particularitățile experienței profesionale achiziționate în cadrul studiilor/instruirii/formării inițiale.

4. Concluzii

Conturarea reprezentărilor viitorului profesional face parte din categoria obiectivelor pe termen lung, iar pentru finalizarea lor trebuie alocate resurse însemnate de efort, voință și mobilizare personală constantă. Stabilirea aspirațiilor de-a lungul instruirii sau altor etape ale vieții exprimă profunzimea psiho-motivațională, investiția afectivă operantă și rezistența individuală la obstacolele externe și interne apărute în drumul atingerii obiectivului propus sau a unui apropiat, aderarea la un model construit din numeroase date de natură obiectivă și subiectiv-proiectivă, imaginea despre sine și a celei dorite să o împună celorlalți, între datele prezentului și viitorului prognozat ca posibil pentru sine.

Rezultatele investigației ne-a permis să concluzionăm că reprezentările viitorului profesional între aspirații, dorințe, atracții, preferințe sunt puternic corelate cu nivelul maturizării psihologice, gradul de cristalizare a personalității, circumstanțele particulare de viață, vârsta, sexul. Astfel, reprezentările viitorului profesional pot fi realiste doar dacă se sprijină pe resurse, potențialități și evaluări pertinente ale condițiilor care pot facilita sau împiedica realizarea acestora.

În urma demersului metodologic putem afirma că formarea reprezentărilor viitorului profesio-nist a tânărului specialist este determinat, pe de o parte, de factorii ca orientarea motivațională, locus controlul, asumarea responsabilității, iar, pe altă parte, de particularitățile experienței profesionale achiziționate în cadrul studiilor/instruirii/formării inițiale. Aceste aspecte trebuie luate în calcul în procesul de formare a reprezentării viitorului profesionist la tinerii specialiști.

Bibliografie:

1. CRISTEA, D. *Tratat de psihologie socială*. București: Editura Pro Transilvania, 2000. 470 p.
2. MOSCOVICI, S. Fenomenul reprezentărilor sociale. In: *Psihologia câmpului social: reprezentările sociale*. Iași: Polirom, 2006, pp. 65-87.
3. NECULAU, A. *Psihologie socială*. Aspecte contemporane. Iași: Polirom, 1996. 488 p. ISBN: 973-9248-07-1.
4. ИВАЩЕНКО, А.В. *Я - концепция личности в отечественной психологии*. Москва, 2000. 227 с.
5. РЕАН, А., БОРДОВСКАЯ, П. *Психология и педагогика*. СПб.: Питер, 2005. 432 с.
6. ПРЯЖНИКОВ, П. С., *Психологический смысл труда*. М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1997. 181 с.
7. ТИМЧЕНКО, И.,Н. *Введение в педагогическую профессию*. Новосибирск, 1997. 144 с.